

Posudek oponenta na bakalářskou práci

Petr Wohlmuth, *Pevnost Josefov a soudobé snahy o její záchranu a rekonstrukci*, Praha 2011, 118 stran (z toho 50 stran mapových a obrazových příloh)

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jan Horský, Ph.D.

Na úvod musím poznamenat, že jsem práci pana Petra Wolmutha četla prakticky jedním dechem, s nadšením, zaujetím, překvapením a velkou chutí ihned se vydat navštívit Josefov. Po dočtení a prohlédnutí připojených plánů a obrázků jsem se opět vrátila k úvodu, abych si znovu přečetla vyličení pocitů, které autora vedly ke zvolení daného tématu: „...začal jsem vnímat zrádnost onoho určitého vydechnutí a spočinutí, které Josefov nabízí návštěvníkům, kteří přicházejí z chaotického a agresivně proměnlivého světa na zvláštní téměř nehybné místo, naplněné jasnou strukturou a řádem ...“. Krásně řečeno, člověk si přitom nemůže nevybavit osvícenský sen o ideální, bezchybně, klidně a šťastně fungující společnosti, vysněný v rovněž (byť jinak) chaotickém a agresivním světě, lidskou touhu po zastavení času, po harmonii, dokonalosti hraničící až s „tyrání“. Sama jsem náhle pocítila opět chuť pustit se do psaní vlastních prací. Myslím si, že právě takovéto pocity a podněty má vzbudit opravdu kvalitní studie, za níž se dá dílo pana Wohlmutha jednoznačně označit.

Ale abychom nezůstali jen u emocí: autor si zvolil za téma svého výzkumu současné snahy o záchranu a rekonstrukci pevnosti Josefov, ale rovněž důvody, které k této snaze vedly, a duchovní podstatu a prožitek lidí (z valné části dobrovolníků), kteří se tohoto projektu ujali a pevnosti Josefov umožňují alespoň zčásti znovu žít životem, pro který byla vystavěna. Ve třetí a čtvrté kapitole nás autor velmi zasvěceně a na základě bohaté literatury seznamuje s historií pevností, s vývojem jejich architektury, s hlavními staviteli pevnostních systémů a konečně se založením a budováním pevnosti Josefov, tedy s historií 17. a 18. století prakticky v evropském kontextu. Další kapitoly jsou věnovány současné době, historii snah a současné práci na obnovení a rekonstrukci pevnosti, rozhovorům s lidmi, kteří se na této práci podílejí, a rovněž projektům o budoucím využití dané lokality. Velmi zajímavou součástí je zde i tak zvaná „živá historie“, aktéry (i přihlížejícími) prožívané scénky z historie a života pevnosti v minulosti.

Autor se pokusil o zajímavý úkol, zachytit dějiny prostoru pevnosti a způsob, jakým si různé generace (18. století a druhá polovina 20. století) tento prostor osvojovaly, využívaly, jak ho žily. Kombinuje jak písemné

prameny, tak přímá svědectví současníků účastnících se obnovy Josefova, tak rovněž výzkum terénu a mapový materiál. Metodologicky vychází převážně z klasiků školy Annales a jím „příbuzným“ vědcům. Historii prostoru, kterou zpracovává, zařazuje do kategorie, dá-li se to tak říci, Braudelova „dlouhého trvání“, a současně na lokalitu Josefova aplikuje Foucaultův „model“ heterotopie, jiného, těžko uchopitelného, „divadelního“ i semireálného prostoru. Stavba pevnosti předurčuje svým pojetím i pozdější využití, je prostorem sociální disciplinace, ale také života mimo čas a realitu. Metodologická východiska jsou zajímavá, zpracování problematiky výborné a přesvědčivé.

Přesto bych si dovolila několik poznámek, které mě v průběhu četby napadly. Co se týče metodologických východisek: mívám dojem (celkově i z jiných prací), že se odkazy na Foucaultovy modely (eventuálně i na Braudela a další), jakkoliv nosné a zajímavé, stávají jakousi povinnou metodologickou etapou v současných pracích. Někdy mi to připomíná jiné povinné odkazy, které bylo nutné dělat v raném mládí mé generace. Tím nijak nesnižuji význam klasiků typu Foucaulta, jen podotýkám, že předložená práce by byla stejně vysoce hodnotná i bez těchto nutných odkazů, a mohla by se pokusit o vytvoření (pokud to autor pokládá za nutné) eventuálně vlastních modelů a teorie.

Další věcí, kterou jsem v textu postrádala (pokud jsem ji přehlédla, tak se omlouvám), je menší kapitola věnovaná právě osvícenským úvahám o řádu a „disciplinaci“ v této době, o osvícensko - filozofickém rozměru tohoto místa. A to ve vztahu k následujícím rozborům současných debat o využití dané lokality, která automaticky svádí k disciplinačnímu pojetí tohoto místa i v současnosti. Nebylo by od věci zmínit i architekturu vnitřku pevnosti (kostel, geometrie ulic, další budovy, jejich fasády), která dle mého mínění může celkový dojem řádu, klidu, elegance jednoduchosti a utilitárnosti dokreslovat. V závěru bych uvítala větší zamyšlení se nad významem a naplněním, které práce na záchraně Josefova přináší jednotlivcům, kteří se na ní podílejí, psychologický vhled do snahy oživit historii (a konkrétně ještě historii osvícenství), co jim například „osvícenství“ říká, jak na ně působí, nakolik si Josefov spojují i s osvícenskými představami a ideály, nejen s osvícenskou vojenskou historií.

Autor hovoří o možnosti srovnávání daného případu s případem pevnosti Tereziín. Mě ještě napadlo, a to z vlastní zkušenosti z mládí, zda by nebylo od věci učinit menší srovnání i s jinou „zvláštní a heterotopní“ lokalitou, nevojenskou, nepevnostního typu, rovněž obnovovanou nadšenými dobrovolníky například z Klubu za starou Prahu. Na mysl mi přišla obnova Olšanských hřbitovů a podobně.

Ještě bych učinila drobnou poznámku k literatuře: myslím, že k dějinám prostoru by bylo zajímavé využít i některé práce B. Lepetita, který se právě otázkou využívání a přetváření prostoru v delším časovém úseku zabýval, a dále O. Chalina (již k dispozici i v češtině), který obnovuje zájem o vojenskou historii na zcela jiných základech, než tomu bylo u faktografických dějin (Bílá Hora).

Studii pana Petra Wohlmutha považuji za velice zdařilou, k obhajobě ji plně doporučuji a hodnotím ji známkou „výborně“. Za úvahu by stála i její publikace.

PhDr. Martina Ondo Grečenková, PhD.

Historický modul FHS UK

Historický ústav AVČR